

Historielagsnytt

Gode busser. Historier fra den gang
sjåføren stoppet der folk bodde - Se s. 22-25

Bli med på vårens vakreste eventyr - Se siste side

Endringer på mange plan

Hanne S. Fretheim.

Skoger kommune var en stolt og stor kommune, rik på areal, kultur og flotte mennesker, men vi var litt få. I 1964 tok kommunestyret beslutningen om å slå seg sammen med Drammen; og tungen på vektskålen var nærheten til Drammen Sykehus.

For en stund siden kom det meg for øret at Skoger ikke lenger skal være en egen bydel, men deles i to. Jeg må si det smerter i et Skogerhjerte (se tidligere le-

der: «Der hjertet mitt bor»). Dette er en endring jeg ikke vet om jeg klarer å forholde meg til!

Men en endring jeg virkelig ser frem til er denne:

Som de fleste kjenner til har vi en stor samling av digitaliserte bilder. Mange har slitt med å komme inn og å finne frem i arkivet. Tilgjengeligheten skal nå etter hvert gjøres lettere, en endring som blir til glede for mange. It/fotogruppen jobber med saken.

Og til sist: nok en gledelig endring. Da nåværende styre forsøkte «å dra i gang» tur for 6/7 år siden, var vi 11 på-

meldte og måtte avlyse. Nå klarer vi ikke lenger å skaffe stor nok buss til alle som ønsker å være med. Lørdag 18. april går turen til Bygdøy hvor Magnus Wammen vil vise oss en kopi av smia på Vest Borge. Kopien er bygd opp ved hjelp av «gammel» redskap og – teknikker. Vi skal se vern og vøling i praksis. Jeg gleder meg! Håper vi ses! Frem til da:

En fredfylt god jul og alt godt i det nye året til hver enkelt av dere!

Hilsen
Hanne

En vinternatt på Vestskogen

Har du lyst til å oppleve en vinternatt på Vestskogen, fyre godt i ovnen og våkne til vakker vinterutsikt og kanskje en fin skitur morgenen etter? Som medlem i Skoger og Konnerud Historielag kan du overnatte på Rønnehue for bare kroner 200 per dag. Ta kontakt med Maria Bostrøm på Selvik Bruk for å avtale leie. Du treffer henne på telefon 32887500 eller 91310113. Nøkkel og reglementet «Folkeskikk på Rønnehue» leveres ut av Maria.

Vinter på Vestskaogen. Skoger Ungdomslag hadde skitur fra Andorsrud til Prestesetra vinteren 1966. Dette bildet er tatt på hjemveien mot Andorsrud. Første jente vi drar kjensel på er Anne Margrete Drolsum (lyst hår, solbriller), deretter følger: ukjent, Tone Horgen, Ingeborg Nilssen, Kirsti Gilhuus og Målfrid Skurdal. Foto: Arve Hoven.

Innhold

Styreleders spalte	s. 2
Konnerud – Nordens Davos	s. 4-5
De livsviktige vardene	s. 6-8
Besøk på Store Solum	s. 9
Skoger raderes ut av kartet	s. 10-11
Drammen og Oplands Turistforening. Reisehaandbok fra 1888	s. 12-13
Reidar Halden - en kjendis blant kjendiser	s. 14-16
En unik bygning	s. 17-18
Dagliglivets kulturminner	s. 19
Skogers siste hjulmaker	s. 20-21
Drammen byleksikon revideres	s. 21
Konnerudbussen før i tida	s. 22-25
Levende bygdeorganisasjoner	s. 26-27
Kulturminnedagen på Berger	s. 27
Godthåp – en lystgård	s. 28
Engasjerende jakt på Olav den hellige	s. 29
Tankevekkende på Vestskogen	s. 30
Bildearkivet åpnes for gjester	s. 31
Vårtur til Norsk Folkemuseum	s. 32
Viktige datoer	s. 32

De livsviktige vardene
s. 6-7

**Reidar Halden - en kjendis
blant kjendiser**
s. 14-15

Historielagsnytt

Ansvarlig utgiver:

Styret i Skoger og Konnerud Historielag.
Nr. 2 desember 2019 38. årgang.
Bladet kommer ut to ganger årlig- vår og høst
-og sendes alle medlemmene i Historielaget.
Opplag: 750 eksemplarer

Styret

Leder:	Hanne Fretheim
Nestleder:	Jan Sundby Ekeberg
Sekretær:	Jon Halden
Kasserer:	Randi Raaen
Styremedlem:	Tore Chr. Skjeldrum
Styremedlem:	Linda Skjeldrum
Varamedlem:	Anne Lise Bjørge
	Erichsen
Varamedlem:	Jan Haldor Skramstad

Redaksjonskomité:

Redaksjonen tar imot stoff og bilder fra Skoger og Konnerud.

Redaktør:	Bjarne Dramdal Erichsen
Epost:	redaksjon@skhist.no
Medlem:	Inger Johnsrud
Medlem:	Haldis C. Sørby
Medlem:	Ingvild Anita Velde
Medlem:	Tone Sverreson Ørmen
Medlem:	Elin Eskerud

Fotokomité

Tar imot bilder fra gammel og nyere tid.
Leder: Ingar Steen
foto@skhist.no

Teatergruppa - Det Dramatiske Selskap

President Jan Sundby Ekeberg

Bygdesamlingen på Borge

E-post: post@skhist.no

Postadresse

Skoger og Konnerud Historielag
Postboks 9112, 3006 Drammen

Hjemmeside og e-post

E-post: post@skhist.no
Web: www.skhist.no

Lay out: Print Konsult Andebu AS
Trykk: Trykk Service AS, Drammen

Forsidebilde

Ragnar Fåberg foran bussen mellom Drammen og Konnerud som var eid og ble drevet av SH Busslinje. Foto: Gerd Karlsen.

Bildequiz på Imjelt

Det blir ny quizkveld på Imjelt Golfsenter torsdag 13. februar. Som vanlig står foto-komiteen for selve quizen. Vane tro vil det nok komme mange vanskelige spørsmål og ukjente bilder, så litt surfing i historielagets bildearkiv på forhånd kan jo være et tips for de som vil forberede seg godt. Det koster 100 kroner å komme inn, og da får du servert pizza til quizen. Drikkevarer til maten handler du selv på stedet.

Konnerud – Nordens Davos

Om Stordammen som mulig rekordarena, store forventninger og skøyteløpet som aldri ble noe av.

Av Elin Eskerud

I Morgenbladet den 12. mars 1914 kunne man lese:

«Skøitebane paa Konnerudkollen
Drammens idrætsforening har nu, efter at ha ført forhandlinger med Indehaveren av Konnerudkollens Sanatorium, besluttet at anlægge Skøitebane paa Tjernet nedenfor Sanatoriet. Søndag arrangerer Klubben et nationalt Stevne, hvori de fleste Christianialøpere deltar, bl. a. Oscar Mathisen.»

I Fremtiden 5 dager senere gjengis en artikkel fra Oslo-avisen «Ørebladet», her gjengitt noe modernisert og redigert:

Oscar Mathisen uttaler seg om skøytebanen på Konnerudkollen

Som bekjent skulle det søndag avholdes et nasjonalt skøyteløp på den splitter nye bane på Konnerudkollen. Løpet

måtte dessverre innstilles på grund av snøstorm, men løperne var møtt frem og hadde således anledning til å sette seg inn i baneforholdene på Konnerud.

Vi søkte, skriver «Ørebladet», verdensmesteren Oscar Mathisen for å høre hans dom om den nye bane.

Mathisen uttale bl.a., at det var med sorg løperne forlot Konnerud denne gang, da løpene måtte innstilles. Samtlige var av den mening at banen ligger ideelt til, luften er lett og behagelig, og beskyttet av

høydedrag til alle kanter som banen er trodde han at det ville kunne settes glimrende tider. Banen er anlagt etter internasjonalt mål – 400 meter – og er beliggende like under den kjente skibakke og rett i nærheten av Sanatoriet. Innehaveren av Konnerudkollens sanatorium, hr. Jensen, har da også vist en storartet interesse for å få banen i stand og har ofret ikke så ganske lite på foretagendet.

Som forholdene var sist søndag var det enstemmighet blant løperne om at stevnet burde utsettes, da det ville være til liten reklame for et sted med så gode muligheter for gode tider, å oppnå resultater av liten sportslig verdi ved innvielsesløpet.

Løpene ble altså utsatt 8 dager, og til den tid tror jeg nok at isen vil bli ryddet for snø og høvlet, så banen vil være fin og blank når vi kommer igjen.

De kan forstå hvordan forholdene var forleden, når en så god løper som Kristian Strøm fra Horten brukte 57 sekunder på 500 meter med to innersvinger, isen var knudret og ujevn.

Det er søndag og isen er fin på Stordammen. F.v. Kjell Thue, Eva Olsen, Essi Bakke, Åge Ildal. Fra Historielagets bildebase.

-Venter man større tilslutning fra publikums side ved dette stevnet på Konnerudkollen?

-Utvilsomt. Jeg tror sikkert løpene etter drammensforhold kan bli noe i likhet med vår Holmenkollidag; og høyt som stedet ligger – 1100 fot – er det utmerket som utfartssted. Jeg hørte fortelle at husmødrene allerede hadde matpakene ferdig og puttet dem i ryposekken til søndag morgen, så man skjønner det mangler ikke på interesse. Og synd ville det også være, for jeg tror sikkert at vi i det nye etablissement på Konnerud har et Nordens Davos. Eierne av sanatoriet er også den rette mann for en slik bedrift, overordentlig interessert som han er i sport.

Med et «vel møtt på Konnerudkollen neste søndag» begynte atter den 5-dobbelte verdensmester sin daglige gjerning blant skøyter og sykler.

I samme avis:

Men den gang ei, Konnerud er Konnerud og den 21. mars finner vi følgende notis i Fremtiden:

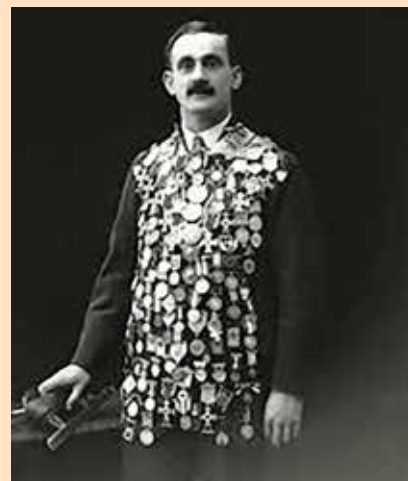

Og med det var historien om «Nordens Davos» over før den riktig hadde begynt.

Fakta

Oscar Mathiesen, norsk skøyte- løper (1888-1954). Født i Oslo og vokste opp i Vaterland og Vika. Representerte Kristiania Skøiteklub. Av mange regnet som Norges beste skøyte- løper gjennom tidene. Meritter i perioden som amatør før 1916: Verdensmester 5 ganger, europamester 3 ganger, satte 14 verdensrekorder. Nivåhevingen som følge av konkurransen mellom Mathisen og gode russiske skøyte- løpere, samt Oscars enorme popularitet i Norge, gjenreiste skøyte- sporten etter en nedgangsperiode i begynnelsen av århundret. Han ble profesjonell i 1916, og proff- verdensmester på Frogner stadion i Oslo 1920. Han drev en sportsforretning i Oslo som var regnet som et møtested for både norske og utenlandske løpere. Han endte sitt liv på tragisk vis: hans kone hadde lenge lidd av alvorlig mental sykdom da han først skjøt henne og deretter seg selv i april 1954 (Kilde: Wikipedia)

Man kan finne mer lesestoff om Oscar Mathiesen blant Nasjonalbiblio-

Klassisk bilde av Oscar Mathiesen, nesten dekket med medaljer. Foto: Digitalmuseum.

tekets digitaliserte bøker på nb.no: Mathisen, Oscar (1946). Mitt livs løp. Oslo: Jacob Dybwads forlag Olsen, Bjørn Gunnar (1977). Oscar Mathisen: Skøytekongen. Oslo: Aschehoug.

Ole Olsen og Oscar Mathiesen på Bislett stadion. Foto: Narve Skarpmoen/Nasjonalbiblioteket.

De livsviktige vardene

I gamle dager var vardene den raskeste måten å varsle folk om at fienden var i landet, og at fare truet. Vardetenning var bål som ble tent fra ås til ås, og fra fjell til fjell. Dermed fikk de som bodde rundt om i bygdene tid til å forberede seg, enten det handlet om å gjemme unna verdisaker, husdyr og mat, eller å ødelegge båter for å hindre fienden i å ta seg fram på fjorden.

Av Inger Johnsrud

Skulle fiendtlige styrker ta seg inn over norsk territorie i dag vil sirener varsle: «Fare for angrep – søk dekning», eller «Viktig melding – lytt på radio», med sine kraftige støt. Og vi vil kanskje først og fremst sjekke om klokka er tolv. Det er vel en øvelse ...

Men den eldste måten å varsle ufred på i Norge var vardetenning. Vardene lå på åser og fjell med vidt utsyn. Lyset fra bålet ble fanget opp av vardevakter på andre vardepunkt, som tente sine bål, og slik kunne varselet nå fra landsdel til landsdel på bare få dager og netter.

Håkon den gode

Det var Håkon den gode (945-961) som organiserte et landsomfattende varslingsystem med varder, men en regner med at det fantes mer lokale varderekker før dette. Antagelig var det slik at Håkon samordnet tidligere lokale forsvarsordninger til et mer felles system.

I Heimskringla forteller Snorre: «Kong Håkon satte en lov for hele landet langs hele kysten, og så langt inn i landet som det lengste laksen går. Han delte det i skipreider, og skipreidene delte han i fylker. I hvert fylke var det fastsatt hvor mange skip det skulle være, og hvor store de skulle være ut fra hvert fylke,

Varden på Gjerpenåsen.

Utsikt mot Drammen fra Vardåsen. Foto: Torill Juel.

når det var budt ut allmenning, og allmenningen skulle da ha plikt til å greie ut når det kom utenlandsk hær til landet. Med slikt oppbud fulgte det også at de skulle gjøre veter (ildvarde) på de høye fjellene, slik at en kunde se fra det ene til det andre. Og folk sier at på syv netter gikk hærbudet fra sydligste veten til det nordligste tinglaget på Hålogaland.»

I et skipreide skulle altså bøndene bygge, utruste, bemanne og vedlikeholde et leidangsskip, holde naust til skipet og ha brensel ferdig på vardene, i tilfelle krig. Magnus Lagabøtes testamente fra 1277 forteller om 279 skipreider. Det skal ha blitt bygget 768 vardesteder langs kysten fra Båhuslen til Øst-Finnmark. Kongen utnevnte styresmenn til skipene, og disse plukket ut mannskapet etter bestemte regler. Etter Gulatingsloven hadde man en begrensning oppad i antall vernepliktige menn til hvert syvende hode. Verneplikten omfattet derfor ca 14 prosent av befolkningen.

Hovedvarslingen gikk med ildvarde som ble tent langs kysten. Når vardevaktene innover fjordene så bålet brenne på fjelltoppen ute ved kysten, ble rekker av varde tent innover så langt varderekkene nådde. Svenskegrensa og innlandsdalene ble dekket på tilsvarende måte. Systemet var i bruk helt fram til 1800-tallet!

Vardetenning på Jervfjellet, Trøndelag. 300-årsmarkering i 2018.

Vardåsen

Det er flere steder i Norge som heter Vardefjell eller Vardåsen, og navnet forteller jo sin historie. I Skoger har vi også en ås som heter Vardåsen, eller som skogerbøringer ofte sier: «Valåsen» (med tjukk l). Dialekten vår som gjerne gjorde en «r» om til en tjukk «l»; f.eks. ble et «jorde» til et «jole», har gjort at mange trodde navnet på åsen hadde med formen av en hvalrygg å gjøre. Men utsikten fra toppen av åsen viser at dette var et strategisk punkt å plassere en varde. På andre siden av Østbygda, på toppen av Gjerpenåsen, ligger den dag i dag en krans av store steiner, hvor det passer fint å raste rundt et pølsebål. Men er det bare en rasteplass med storslagen utsikt? Helt fra jeg var liten har jeg trodd at denne plassen het Varden. Lenge før jeg visste hva en varde var. Noen må ha fortalt meg at plassen het eller hadde vært en varde. Hvilket ikke er usannsynlig.

Et forargelsens skilt

Veien forbi Varden mot Hellas-hytta hører til min barndoms stier, og barndommens stier og plasser – ja, det skal man ikke tulle med! Stor ble derfor min forargelse da jeg en dag i fjor oppdaget at noen hadde hengt opp et digert skilt over Varden med navnet «Josefines plass» inngravert. (Navnet er fiktivt.) «Forbaska freidige innfløtter!» og andre rause og inkluderende tanker for gjennom hodet mitt, mens jeg planla framstøt mot Sti- og boplasskomiteén vår. Framstøtet ble det aldri noe av, og i høst var skiltet revet bort. (Jeg er faktisk helt uskyldig i det!) Men jeg har fortsatt et sterkt ønske om at Sti- og boplasskomiteén kunne være raskere ute enn oppfinnsomme folk med markeringsbehov, slik at plasser og stier kunne merkes med sitt opprinnelige navn.

Vardeplass eller ikke vardeplass, det er uansett en fasinende tanke å se for seg flammene mot nattehimmelen, fra topp til topp, som varslet folk til handling og felles innsats.

Varde (fra norrønt varði; beslektet med å være var, «oppmerksom, aktpågivende», beslektet med norrønt varða - holde vakt, hindre, stå til ansvar; engelsk ward og fransk guard.

Kilder:

Wikipedia. Sjøforsvaret 955 – 1814.

Besøk Bygdesamlingen

På Mellom-Borge i Skoger har Skoger og Konnerud Historielag sin bygdesamling. Historielaget har i sitt eie nærmere 500 gjenstander fra dagliglivet på landsbygda, inkludert en del jordbruksredskaper fra Skoger. Et besøk på bygdesamlingen er interessant læring og en opplevelse som gir ny innsikt og forståelse av hvordan livet artet seg for generasjonene før oss.

Ta kontakt med Oddvar Borge Johansen på telefon 918 00 212 hvis du ønsker å besøke samlingen.

Fra bygdesamlingen på Borge. Her er det en del slakteutstyr. Foto: Reidar Halden.

Besøk på Store Solum

Det var med kjenningsmelodien til Toppens Bechs «Herskapelig» i hodet at vi kjørte opp den lange alléen mot det staselige sveitserhuset på Store Solum på Åskollen denne augustkvelden.

Av Inger Johnsrud

Det store huset fra 1872, med tårn og tilfluktende sidebygning, tok seg flott ut i kveldssola, tronende over det historiske hageanlegget i engelsk stil.

Det ble en fin opplevelse for de ca 60 medlemmene av Skoger og Konnerud Historielag som hadde møtt opp. Vi ble ønsket velkommen av eierne av gården, Vibeke Kiær og Hans Grøholt. Etter hilsen og takk fra formannen vår, fikk vi en interessant orientering av Vibeke Kiær om gårdens historie i korte trekk. Kiær-familien har eid gården siden 1833, da Vibekes tipp-tipp-oldefar, Hans Kiær, kjøpte den. Eiendommen strakte seg før utbyggingen på Åskollen fra Solumstranda ved Drammensfjorden og over mot Kobbervikdalen.

Vibeke fortalte også om den store jobben de har hatt med å restaurere og tilbakeføre huset innvendig til gammel storhetstid.

Vi fikk også en titt inn i det eldgamle bryggerhuset. Foto: Ingar Steen.

Arbeidet har kostet mye tid og mye penger, men eksperter har hjulpet dem så vi igjen kunne glede oss over flotte veggdekorasjoner, staselige ovner og lysekroner, og ikke minst imponerende tak med rike stukkatur-dekorasjoner. For det store arbeidet mottok de i 2014 bevaringsprisen fra Fortidsminneforeningen i Buskerud.

Vibeke Kiær forteller om Store Solums historie. Foto: Ingar Steen.

Skoger raderes ut av kartet

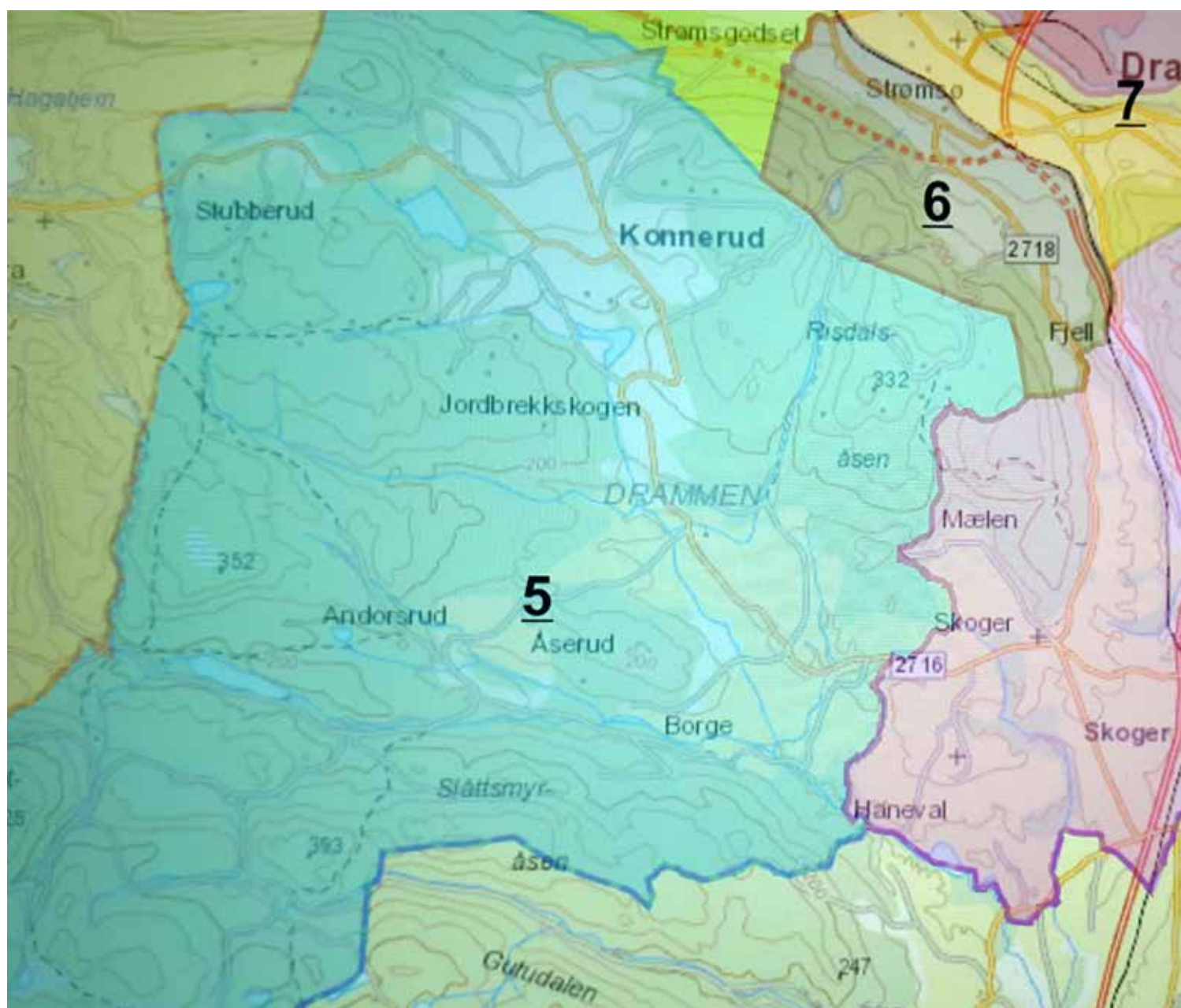
Fra 1. januar 2020 skjer det en historisk endring i Drammen kommune. Vi blir innlemmet i en ny, felles kommune med Svelvik og Nedre Eiker. Da forsvinner også Skoger som egen bydel for godt.

Av Inger Johnsrud

I 1837 ble det innført kommunalt selvstyre i Norge. Siden da har Skogerbygda med Konnerud og etter hvert Strømsgodset sokn, vært en egen kommune, fram til innlemmelsen i Drammen i 1964. Da ble Skogerbygda bare en bydel i Drammen kommune. Bygda i byen. Fra nyttår er vi ikke det en gang.

Det er bestemt i det stille fra øverste kommunale hold. Bygda Skoger skal deles i to, i hver sin bydel. Vestre del av bygda skal inn i Konnerud bydel. Østre del skal tilhøre Åskollen / Nesbygda. Grensen skal gå etter skolegrensen mellom Vestbygda og Skoger skoler, dvs ved Løise.

Skoger er et eldgammelt navn for området som før var Skoger kommune. I følge Skogerboka var navnet opprinnelig Skogar, som var flertallsformen av skog. Her var mye skog, og relativt få boplasser. Da den første bosetning fant sted, sto vannet også 40-60 meter høyere enn i dag. Strømsgodset lå derfor under vann, og fjorden gikk også langt inn i Kobervikdalen.

Navnet Strømsgodset oppsto for bare 3-400 år siden, fordi området tilhørte den store gården Strøm (i dag kalt Smithe-Strøm). Hvorfor området oppe i høyden etter hvert ble kalt Konnerud, er høyst usikkert. Kanskje het han som ryddet seg først eller størst mark her Korn, et gammelt mannsnavn. (Rud står for rydning.) Eller kanskje har det noe med navnet Ikornarud å gjøre, et gårdsnavn som finnes andre steder i landet.

Skoger har altså gått fra å være et eldgammelt navn på et ganske stort område, til å være kommunenavn i 127 år. Deretter betegnet det bare selve bygda og bydelen Skoger. Men hva skjer nå? Blir vi hetende Vestbygda på Konnerud og Østbygda på Åskollen? Vil vi lenger kunne peke på kartet og si at: dette er Skoger? Vil et historisk navn, det eldgamle Skogar som ble til Skoger, bli borte fra kartet, og derfor etter hvert gå ut av bruk? Så vi dette komme i den ellers mye omtalte sammenslåingen med Svelvik og Nedre Eiker? Ble i det hele tatt drammenserne noen gang spurt om hva vi syntes om sammenslåing og forandringer som kunne komme?

Nå skal bygdemiljøet brytes opp og deles i to. Hvilke konsekvenser får dette for Skogerbygda på sikt? Hvordan vil det påvirke samholdet i bygda? Hva med lag og foreninger? Hva med menigheten og kirken? Skoger kirke blir liggende helt i utkanten av bydelen Åskollen/Nesbygda. Bydelene Konnerud og Åskollen har allerede hver sin bydelskirke. Skoger kirke er dessverre meget dårlig besøkt, til tross for en engasjert og flink sokneprest. Kirken peker seg nok negativt ut hvis sparekniven tas fram.

Verst blir det kanskje for Vestbygda. Et glissent befolket vedheng til en av de største bydelene i Drammen. Da skal det noe til å bli hørt. Det skal velges et upolitisk nærutvalg for hver bydel, som skal tale bydelens sak. Her skal antakelig foreningslivet representeres. Hvem skal tale Vestbygdas sak i Konneruds nærutvalg? En representant for idrettslaget, kanskje? Er det da snakk om det store og mektige Konnerud idrettslag, eller lille Skoger Idrettslag som holder hus i en annen bydel? Hvem skal representere de eldre i bydelen? Pensjonistforeningen i Skoger, kanskje? Den kommer nok ikke i betraktning en gang. Mange lag og foreninger vil bli doblet i de nye, store bydelene, samtidig som de små lagene i Skoger skal ha nedslagsfelt i to forskjellige bydeler. Blir dette skogerbøringenes farvel til uttalelsesrett?

Den totale byggestoppen etter innlemmelsen i Drammen hemmet veksten, og ga en del negative bivirkninger i bygda. Vi var Drammens største bydel i omfang, men forble desidert minst i befolkning. All befolkningsvekst ble lagt til tilstøtende bydeler. Men hvorfor kan vi ikke få lov til å fortsatt være «lykkelig som liten»? Hvorfor må vi deles?

Dette blir en historisk og unaturlig splittelse av Skogerbygda. Er skogerbøringen som begrep i ferd med å dø ut? Hvorfor så stille, skogerbøringer? Har dødsfallet alt funnet sted?

Einar Mortensen fra Konnerud (t.v.) var den siste ordføreren i Skoger Kommune. Han ledet også komiteen som organiserte sammenslutningen av de to kommunene. Han var også Drammens varaordfører i den første perioden. Hagbart Kylland var Drammens første ordfører etter sammenslutningen.

Drammen og Oplands Turistforening.

Vi har fått tilgang til en reisehåndbok for Buskerud Amt som beskriver spennende reiseruter på vei og bane i Buskerud Fylke for ca. 130 år siden. Videre beskriver den attraksjoner og viktige betraktninger i byer og større kommuner.

Av Per Runar Thoresen

I et avsnitt om Drammen kan vi følge mulige reiseruter til Konnerud og Skoger. Konnerud var tydeligvis godt og mindre vakkert, men allikevel et spennende sted. Denne reisehåndboken er vel nærmest å sammenligne med dagens mer moderne NAF-bok.

Det er morsomt å lese hvor nedslitt Konnerud så ut den gang etter gruvedriften og det var neppe noe attraktivt bosted selv om man digger den flotte utsikten og allerede da bemerket de gode helsemessige forhold som ble forløperen til Konnerudkollen Sanatorium / Turisthotell.

Vi velger å gjengi på datidens skrivemåte som fortsatt var preget av dansk og svensk påvirkning, men det er absolutt lesbart for de fleste av oss selv om stor bokstav og lange setninger kan forvirre oss.

Konerudverket

Fra Jernbanestationen ved Strømsø Torv fører mod syd forbi den saakaldte Nyby og Gaarden Strøm, tidligere adelig Sædegaard, god og bekvem Kjørevei opad Fjeldsiden til Konerudverket eller Jarlsberg Verk. Her har i tidligere Tider foregaaet en betydelig Bergverksdrift, oprindelig paa Sølv, med Bly og Kobber som Biprodukter.

Forladte Damme, og forfaldende Bygninger.

Efter i omkring et hundrede Aar at have været nedlagt blev Verket gjenopdaget i 1866 og da drevet på Zink og Bly, men dens Malme have nu som før vist seg at være for fattige til i Længden at kunne bære en lønnende Drift. Hvorpå forskjellige Steder af Konerudverkets Høideplateau (250-350 m) tidligere livlig Virksomhed fandt Sted, møder Øiet nu forladte Damme, Gruber og Vandledninger med forfaldende Bygninger, medens navnlig på Nedreverket, hvor tidligere Pukverket har staaet forholdsvis ikke ubetydelige Streknings ere bedækkende af en blyholdig Sand, After kaldet, der som ødeleggende al Vegetation giver Landskabet et ødsligt og trist Præg.

Det er saaledes ikke Liv og Virksomhed og ei heller nogen over Landskabet i dets Helhed udbredt særegen Ynde, der nu drager Byboeren op paa disse Høider, men det er det Præg af en stille bortgjemt Afdal, der strax møder Vandrerens og bringer ham til å føle sig som langt, langt fjernet fra Bylivets Larm, og det er de mange smukke, her og der, ligesom bortgjemte Smaapar-

Postkort fra 1916 med utsikt mot Drammen fra Konnerudkollen. Eiendommen i forgrunnen er Lutevoll. Ved Grevens auk-sjon av Konnerudverket i 1778 ble Lutevoll kjøpt av overstiger Melkier Dessau fra Kongsberg. Etter århundreskiftet tilhørte eiendommen blant andre Kristian Kraft fra Lier og senere Tor-leif Bache. I tiden rundt krigen var eiendommen bebodd av fa-milien Meløy. Familien Dalby bodde der også en periode. På 1960/70-tallet ble alle bygningen revet.

tier og de glimrende Udsigter over Drammensdalen og over Fjernvidder bortenfor denne der fra Konerudkollens Top og fra Skraaningerne mod Dalen aabner sig for Beskuerens Blik.

Behageligt og helsebringende

Paa samme Tid er Klimatet som Følge av Stedets forholdsvisbe-tydelige Høide over Havet og de Dalkjedlen paa alle sider om-givende, furu og grankledte Aasrygge og Høider, i fremtredende Grad behageligt og helsebringende. Konerudverket er derfor ogs-aa mere søgt for længere Sommeropphold, end dets bebyggelse giver Anledning til fuldtut at se tilfredstillet, og dets Tjenlighed

Reisehaandbok fra 1888

for Anlæg af et tidsmessig Sanatorium er i udbredte Kredse erkjendt. Iverksættelsen af Tanken herom tør derfor maaske heller ikke lade længe vente paa seg.

Skouger Hovedbygd- Vestlandske Hovedvei..

Ønsker man alene tage en behagelig og afvexlende Kjøretur. Drager man opad den for ganske faa Aar siden nyanlagte, forannævnte Vei opad Fjeldsiden mod Konerudverket, bøier i Nærheden af Kirken til Venstre og følger Bygdeveien, der overalt er god og for Størstedelen fortrinlig i sydlig Retning gjennom Skouger Hovedbygd, tager i Nærheden af Skouger Kirke atter tilvenstre ned til den vestlandske Hovedvei, der gjennom Kobbervikdalen fører tilbage til Dram-

men. Eller man legger Turen i omvendt Retning. Den medtager 2- 21/2 T.

Udsigt til Modum

Vil man tage Utsigterne fra Høidene med, fortsetter man fra Konerudverkets eller Jarlsbergs Verks Kirke videre i vestlig Retning paa nogenlunde upaaklagelig Vei og er etter kort Tids Forløb fremme ved en Styrtning, hvor flere Gruber udmunde, hvor den tidligere Oplagsplads for disses Malme er, og fra hvilken disse førtes ned til Pukverkene ved Pukerud ved Drammenselven paa en Kehrrad, der bragte de tomme Vogne op paa samme Tid, som de læssede førtes ned.

Herfra har man en glimrende Udsigt over Drammensdalen med Elven og en

del av Fjorden samt over Bragernesaa- sen og større Dele af Modum, Lier, Høi- deplataaets Fjeld og Skovvidder. Endnu mere storartet bliver Fjernsynet. Hvis man bestiger selve Konerudkollens Top omkring 400 m.

Nikkerud

Tiltalende Smaapartier møde paa flere Steder Øiet, navnlig omkring og ved Gaarden Eskerud naar man fra den ny- snevnte Vei, efter at være kommet forbi Kirken, tager i sydlig Retning paa en for Kariol ialfald passabel Vei, der fører forbi den nævnte Gaard og videre til Stegle- vandet og de nu nedlagte Nikkerud eller Aaserud Jerngruber, tilhørende Eidsfos Jernverk.

Fra sidstnævnte Vei fører en ikke meget lang Skovvei forbi det smukke Hagatjern ned til Mjøndalen Jernbanestation. Ved Hagatjern utskiller sig en anden Skovvei der fører frem til Vestfossen. Man passerer Kyrfjeld fra hvis Top vidtrekkende Rundskue, flere nedlagte Jerngruber, tilhørende Eidsfoss Jernverk, hvis væ- sentlige Vei for Malmtransport denne Vei tidligere har været, og flere større og mindre Tjern.

Veien er omkring 12 Km lang og er, naar man ved Hagatjern er vist til rette ikke vanskelig at følge.

Skulkerud

Fra Steglevandet og Nikkerudgruberne fører en Skovvei i sydlig Retning forbi Svartkulpen og Haugsætertjern til Rønnehoved med Pladsen Skulkerud. Veiens høieste Punkt, hvorfra det gaar raskt nedover til Gaarden Torud ved Eikern, omkring 5 Km fra Eidsfos, hvor hen man da kommer enten i Baad paa Eikern, eller paa en dårlig Vei langs denne.

En anden Skovvei fører fra Nikkerud- gruberne i østlig Retning fram til Gaarden Aaserud. Hvorfra det gar kjørbær Vei nordover til Bygdeveien gjennom Skouger saavel som i sydlig Retning til noget forbi Gaarden Andorsrud. Herfra fører en Vei der ikke er vanskelig at finde, til den forannævnte Rønnehoved med Skulkerud og videre til Eikern og Eidsfos.

Reidar Halden - en kjendis blant kjendiser

«Neimen, er du her og da!» utbrøt kong Olav, og lo sin trillende latter mot det kjente fjeset som møtte ham på toppen av trappa i Børsen. 50 år som pressefotograf har gjort Reidar Halden til en kjendis fra Skoger. Denne høsten fylte han 80 år.

Av Inger Johnsrud

Reidar går med lette skritt mot go'stolen, slenger seg raskt ned og møter meg med det vanlige observante og årvåkne blikket. Første gang jeg så Reidar med kameraet var som tredjeklassing på nyåpnede Skoger skole i januar 1963. Selvfølgelig har han forandret seg. I hvert fall hårfargen. Men det er såpass lenge siden den tjukke luggen ble hvit at jeg synes han ser ut som han alltid har gjort. Det er jammen ikke lett å forstå at det er en 80-åring som sitter foran meg!

Jeg vil at han skal fortelle. Jo da, han vokste opp i en søskenflokk på fire på et småbruk rett ovenfor der han bor, i Svingen i Skoger. Han var lenge usikker på hva han skulle bli. Elektriker, kanskje... Mekaniker... Så havnet han litt tilfeldig bak disken i American Foto i Amtmann Bloms gate. Eieren var uten barn, så det var snakk om at Reidar skulle overta etter ham.

Bare 17 år gammel fikk han så forespørsel om han kunne tenke seg å begynne som fotograf-assistent i Drammens Tidende. Første jobben var på barnekontroll på Konnerud Sanitetshus. Etter noen kurs og tre års praksis var det høytidelig overrekkelse av pressekortet.

Det ble starten på et hektisk liv, med mye reising og masse overtid. For meg har det vært mye venting, sier kona Bjørg. Ett år regnet de ut at Reidar hadde hatt fem helger fri! Han måtte til enhver tid være der noe skjedde. Drammens Tidende var Østlandets største avis utenom Oslo-avisene, og Reidar laget fotorepor-

Neimen, er du her og da! Kongen og ordfører Ingebrigtsen i Børsen. Foto av Reidars foto.

I 50 år var Reidar Halden og kameraet alltid tilstede der noe hendte. Foto: Inger Johnsrud.

tasjer, ikke bare fra hele Buskerud, men det kunne bli reiser over hele Norge og i utlandet. Han ramser opp steder i Europa, Amerika og Afrika, hvor han har vært på jobb.

Sterkest i minnet sitter opplevelser på Bali under tørkekatastrofen, og ikke minst Ukraina etter Tsjernobyl ulykken. Som eksempel forteller Reidar om møtet med en familie hvor mor lå på sykehus, faren var fullstendig alkoholisert, og en 14-åring måtte ta totalansvar for sine mindre søsken. Men Reidar så også den imponerende innsatsen som Pinsemenigheten, med Halvard Hasseløy i spissen, gjorde blant de lutfattige i Ukraina. Det aller verste, enten det skyldes ulykker, fattigdom eller katastrofer, er når det er unger involvert, sier Reidar stille.

Den helt andre siden av jobben var møter med kjendisene, internasjonale, nasjonale og lokale. Lady Diana, Bjørn Eidsvåg, Veslemøy Solberg, og mange flere. Reidar har hatt en egen evne til å komme innpå folk, få tillit og få de til å slappe av foran kameraet. Det har aldri vært snakk om noe snikfotografering. Paparazzi-virksomhet har ikke vært noe for Reidar! Nei, fram og presentere seg og fortelle om sitt ærend, var hans måte. Likevel har han fotografert Liers ordfører i badedrakt, og blitt med politimester Fossen inn på badet. Han fikk også daværende kronprins Harald til å rusle en tur over Bragernes Torv, helt utenom det oppsatte programmet for hans gjennomreise i Buskerud, for at Reidar skulle få sitt bilde av at Kronprinsen hadde vært innom Drammen.

Det har selvfølgelig også blitt en del fotografering av de kongelige. Han forteller om et pressemøte på Skaugum med daværende kronprinspar, hvor Sonja stiller til fotografering i en elegant drakt. Da så kronprinsen kommer ruslende i en marinegenser, blir han resolutt sendt inn igjen av Sonja, med beskjed om å skifte til noe mer presentabelt!

For øvrig har han ikke vært så glad i slike avtalte pressekonferanser, hvor alle fotografene får de samme bildene. Han ville gjerne ta bilder som ingen andre aviser hadde, og gjerne bilder som fortalte en historie. Og det skal sies at han var ekspert på nettopp å få til dette.

Derfor ble han også et kjent ansikt for mange av de som vant i medielyset. En beskrivende episode er da han hadde fulgt kong Olav hele dagen under 150 års byjubileet i 1961. Ved kongens ankomst til gallamiddagen i Børsen om kvelden, står han atter klar med fotoapparatet. Idet kongen kaster et blikk opp mot toppen av trappa og får øye på fotograf Halden, kommer det kjapt fra kongen: «Neimen, er du her og da!»

Tilfeldigheter gjorde at Reidar Halden havnet på sin rette hylle i yrkeslivet. Livet som pressefotograf ble en livsstil og et livsverk. Dette livsverket har han arkivert i fire store plastdunker fulle med avisutklipp. Mer enn selve fotograferingen har han likt å komme i kontakt med mennesker. I 15 år var han foto-sjef over seks andre fotografer og to assistenter, men han ville tilbake til grasrota og «mannen i gata». Mange unike bilder har han tatt. Det handler om å ha respekt for folk, sier Reidar. For sin store innsats i jobb og foreninger mottok han Kongens fortjenestemedalje i 2011. I 2014 ble han æresmedlem av Historielaget.

Reidar Halden's innsats for Historielaget:

- Medlem fra starten i 1975.
- I styret i 15 år.
- Sti- og boplasskomiteén i 12 år.
- Redaksjonskom. for Historielagsnytt i 7 år.
- Foto- og IT-gruppa i 10 år.
- Rønnehue-styret i 8-10 år.
- Historielagets rep. i Stiftelsen Konnerudgruvene i 3 år.
- Prosjektleder for Skjeldrumsaga og skogbruksmuseet i 9 år.
- «Vandring langs et vassdrag» s.m. Ole Kr. Mortensen.
- Boka ga Historielaget en inntekt på over 200.000,-.

Nedi her finner vi mye historie, sier Reidar. Foto: Inger Johnsrud.

En unik bygning

Bygget ser fælleferdig ut, men er en kulturperle der det står med kulturminneskiltet skrudd opp på veggen.

Av Tone Sverreson Ørmen

Konnerud eldste bygning ligger i Grubegata og eies av Stiftelsen Konnerudverket. I 2002 sto det skrevet i Historielagets blad at det skulle utarbeides planer for restaurering av eiendommen.

Bygningen som kalles «Sprengsrud» har sin historie tilbake til 1750 tallet. Da ble den bygget av Konnerudverket og var opprinnelig en toetasjes bygning, men historien sies at ved stillstand, eller dårlig tider i gruvene valgte de å ta av en etasje. Familien Stockholm bodde i huset i mange år, inntil få år før Konnerudverket overtok huset bodde Marie Stockholm der og etter hennes død fikk Konnerudverket, først leie det, siden kjøpte de bygningen og ett måltomt av arvingene etter Marie, som ønsket at huset skulle bevares for etterslekta.

- Det er lite man vet om stedets historie, men når man ser på detaljer, ute som inne kan bygningen fortelle noe, bygningen

er helt unik, her må alt gjøres for å bevare det som er fornuftig å restaurere, sa Jo Sellæg i 2002. Han er lokalhistoriker med bygninger som spesialområde.

Sellæg var overbevist om at panelet på huset stammet fra tiden da huset ble bygget – rundt 1750. Innvendig var det noe ymse, men reisverket og spesielt loftetasjen viser et byggverk som er fra opprinnelsen og den gang huset ble plukket av en etasje. Det er også andre detaljer fra interiøret som åpenbart er fra byggets opprinnelse.

Sellæg lovet den gangen å bistå Stiftelsen Konnerudverket med å lage en plan på hvordan man kan restaurere byggene på eiendommen på en fornuftig måte slik at historien blir bevart.

- Planen er å restaurere huset, men det koster mye, sier Nils Otto Larsen, leder av Konnerud gruvene som eier dette huset. Han legger til at de har fått litt midler fra Fylkeskommunen og skal begynne å skifte ut bunnstokkene.

Forts. neste side

Bygningen står i Grubegata 28 og kalles gjerne «Sprengsrud». Foto: Tone Sverreson Ørmen.

Fakta

Sprengsrud

- Bygningen går også under navnet «Sprengsrud» og ligger i Grubegata 28 på sletten før stigningen opp mot Konnerudkollen.
- Dette er en av Konneruds eldste bygninger, antakelig fra 1740-tallet. Opprinnelig bestod bygningen av 2 etasjer.
- Det utvendige panelet antas å være originalpanel som er over 250 år gammel. Deler av uthuset er i ferd med å ramle sammen, mens fjøset fikk nytt tak for noen år siden. Hovedhuset er dårlig vedlikeholdt, men er allikevel en historisk perle jfr. ekspertisen på slike ting. Muligens var dette personal/lønningskontor under «verkets» gruvedrift.
- Det finnes eieroversikter fra begynnelsen av 1800-tallet. Axel Johansen kjøpte stedet i 1939 og hans sønn Gilbert bodde der en stund før Marie Johansen gift Stockholm bodde der i lengre tid.
- Stiftelsen Konnerudverket er eiere av bygningen.

I samråd med ivrige sjeler og Jo Sellæg har de revet bislaget for en stund siden. Og det er planer for det gamle huset, men det står på midler og mannskap.

- Et blått historisk, kulturminneskilt på veggen er ærefullt, men det følger ikke med midler ved et slikt skilt, sier Nils Otto.

Stor utfordring

Det er en stor utfordring Konnerudverket står overfor, for her er det ikke bare snakk om dugnad, men økonomisk støtte, som utvilsomt er viktig i forbindelse med å bevare Konnerudgruvenes historie for etterslekten.

Dette huset var med i en TV-innspilling i år 2000 som foregikk ved bygningen. Det var premiere på NRKs store dramasats-

Vindfanger er revet. Foto: Tone Sverreson Ørmen.

ninga «Soria Moria», som var inspirert av Kittelsens trolske landskap og dramaserien tok oss inn i en verden der menneskene og naturen sto i sentrum. Familieserien var i 36 deler og «Sprengsrud» var den gamle stua som ble benyttet i denne TV-serien den gangen.

Hva huset skal brukes til, vet ikke eieren enda, for bevaring er kostbart og huset har ikke strøm, vann og kloakk.

- Men vår intensjon er god, sier Nils Otto Larsen, som ikke vil si nei takk til bevaringsmidler og frivillig mannskap i fremtiden.

Fakta

Sprengsrud

- Buskerud har en mangfoldig bygningsmessig kulturarv. Både enkeltstående praktbygninger og mer beskjedne arbeiderboliger forteller sin historie om byggeskikk og arkitekturhistorie, om sosiale forhold og om samfunnsutviklingen.
- Kulturminnene er fysiske påminnelser om fortiden vår og forankrer dagens Buskerud-samfunnshistorien. Kulturminnene forteller om menneskers virksomhet i Buskerud fra de tidligste tider til i dag.
- Kulturminneforvaltningens oppgave er å bidra til at et representativt utvalg av disse kulturminnene blir tatt vare på for ettertiden. Det er ikke en målsetting å bevare alt. Men det er et mål å bevare et utvalg kulturminner som forteller om hele Buskerudsamfunnets utvikling fra eldre tid og fram til i dag.
- Kulturminneloven og plan- og bygningsloven er sentrale lovverk for bevaring av kulturminner. Kulturminneloven forvaltes av kulturminneforvaltningen, mens vedtak etter plan- og bygningsloven fattes av kommunene. Kommunene har, som vedtaksmyndighet etter plan- og bygningsloven, et stort ansvar for å ivareta kulturminner, kulturmiljø og kulturlandskap.

Kilde Buskeruds Fylkeskommune

Et blått skilt som forteller om statusen «Sprengsrud». Foto: Tone Sverreson Ørmen.

Dagliglivets kulturminner

Kulturminner er ikke bare stavkirker, vakre store bygg og historiske gjenstander. Men de nære og kjære historiene som tilhører de forskjellige bydeler. Kulturminner skal skape identitet og gi oss kjennskap til historiene som skjuler seg i et nabolag, slik at vi kan gå på oppdagelsesferd i fortiden.

Av Tone Sverreson Ørmen

På Konnerud har det vært et eget samfunn med gruvedrift og industri samfunn som er verdifull historie for Konnerud, men de fleste hus og bygninger fra den tiden er borte. Men det er et hus igjen, det gamle huset i Grubegata er konkrete påminnelser om at vi bor i en bydel som har mye historie.

Opplevelsen av kulturminner gir oss forankring i fortiden, og de kan gi oss viktig kunnskap om kulturtradisjoner og om lokalsamfunn i fortida. For å sikre at de mest verdifulle kulturminnene våre blir bevart for ettertida, er det avgjørende at vi har kjennskap til og oversikt over våre kulturminner. En eiendom som blir oppført i en bevarings liste, slik som Grubegata 28 er blitt, betyr det at bygningen har helt spesielle kvaliteter som det er viktig å ta vare på. Kriteriene for å komme på en SEFRAK liste, kan være flere grunner.

Lovfestet

Bygninger eldre enn 1850 er imidlertid lovfestet (Kulturminnelovens §25) vurdering må gjøres før bygge- eller rivnings-søknad blir godkjent.

SEFRAK – Et nasjonalt register over eldre bygninger. Bygningene er kartfestet, oppmålt og fotografert og hvert objekt har et eget skjema.

Det kan være at eiendommen er sjelden – for eksempel en husmannsplass eller et småbruk som det nesten ikke finnes flere igjen av.

Det er ikke slik at oppføring på en verneliste nødvendigvis vil føre til merkbare forskjeller for en eier. Primært er det eksteriøret som blir vurdert til å være bevaringsverdig.

I mange lag og foreninger er det knapphet på engasjerte medlemmer, som har mulighet eller som kan ta på seg et arbeid som krever kyndig fag kunnskaper om et håndverk. Huset i Grubegata trenger sårt noen ildsjeler langt over det vanlige. Konnerudverket har ikke en stor medlemsmasse som kan ta på seg mer dugnadsarbeid enn det de gjør i Konnerudgruvene for å drifte det.

Utålmodige

Naboer i området rundt Grubegata begynner å bli utålmodige, for det er en stund siden 2002, hvor planen var å sette i gang med restaurering. Det er også viktig med en identisk restaurering, som utføres slik at identitet og utseende blir oppriktig slik det skal være. Konnerud folket kunne fått et kulturminne, som kunne blitt en ny attraksjon fylt med brukskunst, utstilling og vaffellukt i helgene.

Men først trengs det en venneforening, med håndverksfagfolk mannskap, som Jo Sellæg gladelig hadde gitt faglig bistand til, men huset trenger også tilgang til midler, hvis det ikke snart dukker opp en snill onkel fra Amerika.

Husk at du kan betale med Vipps!

Historielaget har i flere år samlet inn epostadressene til medlemmene. Målet er å kunne kommunisere med alle våre medlemmer på epost, det vil si alle medlemmer som har en epost-adresse. Og det har de aller fleste nå.

Husk å gi beskjed hvis du har skiftet epostadresse, og sjekk søppelposten din innimellom. Det hender våre eposter havner der.

Veldig mange har også skaffet seg betalingsløsningen Vipps, der du enkelt kan betale via en app på mobiltelefonen. Det fører til at mange ikke har med kontanter, og for å gjøre det enkelt

å betale kontantløst har historielaget nå også skaffet seg Vipps. Nummeret er 104981.

Ett av målene er å slippe å sende ut fakturaer med medlemskontingenten i posten hvert år. Portoen er en betydelig kostnad for Skoger og Konnerud Historielag, og ved få medlemmene til å kunne motta fakturaene på mail, eller betale med Vipps, er det mye å spare.

Send en epost til randi.raaen@ebnett.no eller post@skhist.no med din kontaktinformasjon, så registrerer vi deg og du bidrar til at historielaget sparer penger som heller kan brukes på aktiviteter i laget.

Skogers siste hjulmaker

Hjulmakeren var en viktig håndverker på landsbygda. Erling Bjørnstad ved Fagerheim i Skoger var den siste hjulmakeren i Skoger.

Artikkel og foto av Ole Kr. Mortensen. Fra Historielagets 5 års jubileumshefte: Vi ser tilbake (1980).

Bearbeidet av Inger Johnsrud

Det var min far som startet hjulmakerverkstedet, og selv kom jeg inn i faget som 20-åring, sier Erling Bjørnstad, pensjonist og 77 år gammel.

Den første tiden var det smått stell med maskiner, og tollekni-ven var et viktig redskap. I dag drives dreiebenken av motor, men før måtte man stå og dra dreiemaskinen. Hjulmakeren hadde ansvaret for å dreie navet og eikene, og selve hjulringen som ble laget i flere deler. Den ytre jernringen var det smeden som la på.

Det var et møysommelig arbeid, og valget av materialer var viktig, sier Bjørnstad. Hjulet måtte jo være rundt, og materia-

Dreiebenken var flittig i bruk. Erling Bjørnstad i aksjon.

Her er Bjørnstad med en felemal.

Erling Bjørnstad utenfor verkstedet.

lene måtte ikke sprekke. Som regel var det ask som ble benyttet, og emnene til hjulene godgjorde seg som regel et år før de ble bearbeidet.

Små hjul vanskeligst

De minste hjulene var som regel de verste å få til. Vi lagde hjul til flatvogner, støytekjerrer, høyvogner og kjerrer. Hjulene på kjerrene kunne ha en diameter på nærmere meteren. Foruten produksjonen av nye hjul, besto arbeidet i å reparere hjul som hadde gått i stykker. Vi hadde kunder fra store deler av Drammensdistriktet, sier Bjørnstad.

Han bega seg tømmermannsykket i vold da gummihjulet med metallfelg tok over i begynnelsen av 40-årene. Da var det ikke behov for denne typen håndverkere lenger. Gummihjulet hadde for alvor tatt over på landbrukets doninger. Da hadde hjulmaker virksomheten i verkstedet ved Fagerheim pågått i rundt et halvt hundre år.

Fakta

Hjulmaker

En hjulmaker var en som lagde trehjul, i hovedsak til hestekjøretøy og -redskap, men og til møller og sagbruk. Noen hjulmakere kunne lage andre deler og redskaper av tre, som skjæker, sleder og vogner. I Norge var hjulmakerhåndverket et eget fag fra midten av 1500-tallet. Særlig fra 1800-tallet, da det ble større trafikk etter landevegene, ble det mye å gjøre for denne yrkesgruppa.

De små hjulmakerverkstedene forsvant gradvis i løpet av 1900-tallet. Én årsak var at hjul ble masseprodusert i industrien. En annen var at fabrikker i større grad begynte å produsere hele kjøretøy og redskaper. Nesten helt slutt på håndverket ble det da gummihjula kom på markedet. På 2000-tallet er det imidlertid noen få norske hjulmakere som holder stand.

Kilde: Lokalhistoriewiki.

Drammen byleksikon revideres

Drammen byleksikon del 2 som dekker Skoger og Konnerud, kom ut i 1998, og en ny revidert utgave som dekker hele Drammen, kom ut i 2004.

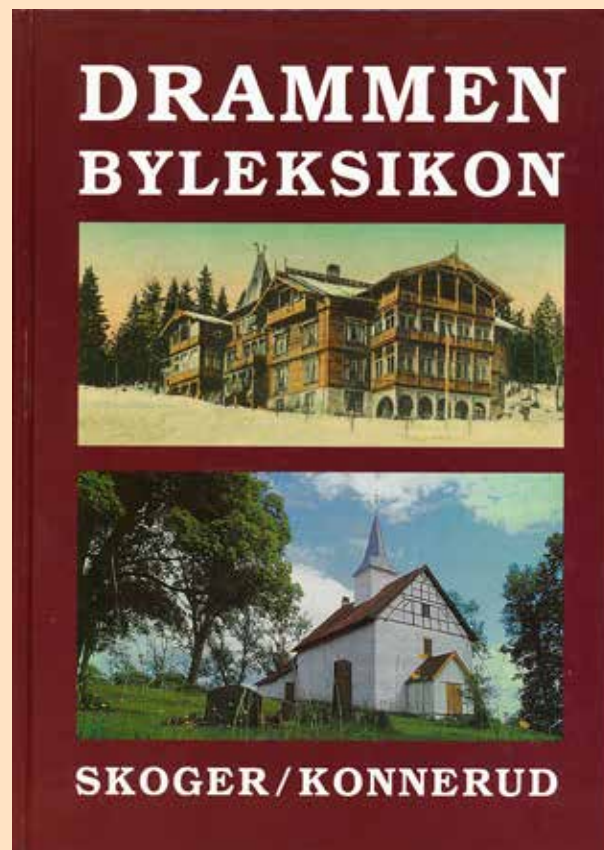
Den siste ble lagt ut som nettleksikon i fjor og finnes på denne adressen: www.byleksikon.drmk.no/

Det viser seg imidlertid at byleksikonet inneholder en del feil, dessuten har mye skjedd siden 2004. Det er derfor satt i gang et prosjekt for revidering og oppdatering av leksikonet. Historielagene i Drammen er invitert til å delta i dette prosjektet.

Vårt historielag har tatt på seg ansvaret for Skoger og Konnerud.

Dette er en stor oppgave som krever god lokalkunnskap. Det er derfor ønskelig at flest mulig av våre medlemmer engasjerer seg og hjelper oss, særlig med opplysninger som gjelder hver enkelts nærområde.

Melding om feil, oppdateringer eller mangler kan rapporteres til medlemmene i Fotogruppa eller på e-post til foto@skhist.no.

Konnerudbussen før i tida

Selv vi som er blant de eldste i dag, husker ikke bussens oppstart på Konnerud, men det ligger mye god lokalhistorie i bussens over 100-årige historie her oppe på berget.

Av Per Runar Thoresen

Allerede i bilens barndom var det noen som tenkte behov og business for en buss fra byen og opp til Konnerud. I 1909 søkte vognmann Knud Olsen om tillatelse til å opprette en automobillrute opp Konnerudveien til bergverkssamfunnet på «byens tak». Han så nok for seg et godt trafikkgrunnlag blant alle byfolka som rundt 1900 bygde seg hytter på Konnerud.

Konnerudveien ble bygd i 1885 og det var ikke uten videre enkelt å få tillatelse til rutetrafikk på den tid. Hestekjoretøyene hadde prioritet. Han var forutseende nok til å søke om alternativ rute om Kobbervikdalen og Gundesø (Gundesølinna, antar jeg)) Endeholdeplassen skulle være ved Konnerudkollen Sanatorium. Både herredstyret i Skoger og Fylkesmannen i Vestfold var negativ til Olsens planer.

Inntil videre måtte man ta til takke med Hestekomnibusser og det var vognmann Thoresen som i 1917-18 kjørte til Konnerud

Konnerudbilen ca. 1920. Hastighet maks 25 km på grunn av støvplagen.

med passasjervogn trukket med to hester. Vognen hadde plass til åtte passasjerer fordelt på en benk på hver side.

AS Konnerudbilen - 25 km i timen

Ting modnes etter hvert og allerede i 1919 ble det gitt konsesjon til AS Konnerudbilen. Man var bekymret for støvplagen,

Bussen med Servicemannen Ragnar Fåberg. Foto: Gerd Karlsen.

og man begrenset hastigheten til 25 km i timen og billettprisen til kr 2,50 pr. tur. Det var neppe vanlige arbeidsfolk som brukte bussen til denne relativt dyre prisen den gang. Det var en enkel lastebil med plass til 12 passasjerer som tok fatt på de bratte Konnerudbakkene. Bak selskapet stor skipsreder Joseph Johansen som var mer kjent fra spedisjonsfirmaet Johansen & Egelien, I 1927 ble selskapet overtatt av Fritz B. Helgerud. Han moderniserte Konnerudruten ved å sette inn to nye busser med plass til 22 passasjerer

Et nytt selskap ble etablert i 1928 av Nils Svendsen, Skoger og Konnerud Rutebilselskap AS som overtok rutene til AS Konnerudbilen. I begynnelsen hadde de to-tre busser som trafikerte Drammen-Konnerud og Drammen-Skoger.

Svein Helling (SHB)

I 1934 kom Svein Helling på banen med overtakelse av aksjemajoriteten og dermed fikk vi starten på en rivende utvikling av bussdriften i området, og ikke bare til Konnerud. Svein Helling var både dristig og smart og gikk ikke av veien for å utprøve nye løsninger.

SHB satset ikke bare på nye busser, men innførte radiotelefoner mellom bussene. Det førte til bedre service for reisende og mer rasjonell drift og utnyttelse av bussparken. Selskapet SH Busslinjer (SHB) ekspanderte stadig med nye ruter helt fram til 1981, da Drammen og Omegn Busslinjer (DOB) overtok buss-trafikken i Drammen.

Man forsøkte å standardisere karosseriene, men med stadig skifte av bussmerker fikk man forskjellige typer busser. Det var Scandia, Volvo, Daimler, DAF, Leyland, Bedford og flere til.

Klippekort fra SH Busslinjer.

London-buss i en etasje skapte bråk

Tidlig på 1950-tallet kjøpte man inn et fåtall busser med gammelmodig utseende. De lignet på Londonbusser i en etasje og halvsnute foran.

Sjåføren satt i en egen førerhytte på høyre side av motorkassen. Her var det vegger med vinduer på tre sider og åpning bakover til passasjerkupeen.

Passasjerene måtte gå inn bak på bussen og betale til en konduktør som satt bak. Dette med inngang bak skapte vanskeligheter, Passasjerene var slett ikke fornøyde. De ville sette seg inn i ro og mak før bussen startet og betale til en konduktør som gikk langs midtgangen og tok imot penger. Det ble litt opprør og avisskriverier om ordningen.

Bussgarasjen på Gramsberg. Bildet er tatt 17. mai ca. 1950. Mannen med barn på armen er Øyvind Rustand. Foto: Olaf Rustand.

Snuplassen på oversiden av Konnerudkollen Turisthotell. Bygningen ble ikke brukt til garasje, men står der fortsatt i dag.

Busskonduktør og ulovlig kjøring

Selv hadde jeg to eldre brødre som i kortere eller lengre tid var innom jobben som busskonduktør hos SHB. Det var en attraktiv jobb for unge gutter som hadde litt bildilla. Ikke bare var det lue og uniform, men med en godlynt sjåfør fikk unggutten lov til å kjøre bussen på deler av strekningen når bussen var tom for passasjerer. Dette var vel ikke helt «etter boka» men det var jo ikke så nøye den gangen. På første del av femtitallet forsvant konduktøren etter hvert og det ble enmannsbetjent busser hvor sjåføren måtte selge billettene. Det var nok en slit-som overgang for mange sjåfører, men man hadde ikke noe annet valg hvis man ville beholde sjåførjobben. Etter mange år med å rive av billetter fra en trommel med ruller, var SHB tidlig ute med innkjøp av Almex billettmaskiner. Da ble prisen trykt direkte på hvitt papir. Det ble mindre å holde styr på for sjåføren og oppgjør og kontroll ble mye enklere.

Snuplasser

De fleste bussene gikk til Konnerudkollen Sanatorium hvor bussene snudde ved å kjøre rundt den garasjen som fortsatt står der i dag. Enkelte avganger (arbeidsbusser) gikk inn til Eikerdelet og var kjærkomment for de som bodde innover på Stubberud. Snuplassen ved Tveten er kommet i senere tid. Snuplassen ved Eikerdelet ved Ormetjern var også snuplass for bussen fra Mjøndalen. Tidvis korresponderte disse bussrutene.

Garasjen på Gramsborg

Rett vest for Gramsborg Landhandel (ved siden av Skrabben) bygde SH Busslinjer i 20-30 åra en garasje med plass til 2 busser. Man hadde faste sjåfører som bodde på Konnerud og det var praktisk med tilgjengelige busser når første buss gikk til byen tidlig på morgenkvisten. I garasjen var det en vedovn og på kalde vinternetter med opptil 25 grader minus vet vi bl.a. at den legendariske sjåføren Alfred Lobben var i garasjen kl 4 om morgenen og tente opp i ovnen for å få litt lunk slik at bussen ble lettere å starte. Fikk man ikke startet gikk det utover både sjåfør og morgengretnet passasjerer som ventet på bussen. På slutten av 50-tallet opphørte dette stedet som bussgarasje. Det var annen virksomhet der og garasjen ble hjemsøkt av brann og senere revet.

Hellinggarasjen/Jarlsbergsenteret

Dagens Jarlsbergsenter med KIWI og andre aktiviteter ble opprinnelig bygd som garasje i 1959. Det var plass til 8 busser

og 2 etasjer med leiligheter og hybler for ansatte. Dette skapte rasjonell drift med første og siste buss til Konnerud og kort vei for sjåførene. Tanking, vedlikehold etc. foregikk om dagen på hovedanlegget på Grønland.

Tunge Konnerudbakker

På de mest trafikkerte tidspunktene kunne det gå doble eller flere busser. Ofte en buss til Gramsborg eller til Skoger og en videre innover på Konnerud.

Hvis en gikk på feil buss i Drammen måtte man ta overgang til den andre bussen ved Gramsborg. Selv opplevde jeg det ofte, spesielt på lørdager da skoleelever fra byen og arbeidsfolk ofte var ferdig samtidig. Dette var før Jarlsbergveien og rundkjøringen var på plass. Bussen til Skoger gikk ned Granbakken som den het den gang og forbi Konnerud Bedehus. I dag er det Verksveien som starter i krysset ved Gramsborg.

På disse lørdagsrutene var bussene gjerne overfylt og tyngden var nok mer enn daværende motorer var beregnet for i de tunge Konnerudbakkene. Med god kondis kunne du nok holde farten ved siden av bussen. På toppen av bakkene (før avkjøringen til Tolerud) svingte veien inn til venstre og fulgte stort sett nåværende trase i Seterveien forbi gården Lønnerud (på høyre side) hvor sjåfør Ivar Pettersvold med familie bodde. I dag er det vel bare rutetiden som hindrer de yngre sjåførene å kjøre like fort som privatbilene oppover.

Plagsomme passasjerer

På 50-60 tallet var det for de fleste halv arbeidsdag på lørdag. De fleste var ferdig kl 12.00 og det var tilsvarende trøkk på bussen ved disse tider. Mange fikk lønning i form av kontanter og det var ikke til å unngå at enkelte startet helgen med en tur på polet og testet de edle dråper mer enn bra var. To-tre gjengangere kunne bli meget plagsomme og ufine i praten. Mange pustet lettet ut når de etter hvert gikk av bussen på Konnerud, der en stakkars ektefelle stod klar for å berge resten av lønningsposen.

Vinter til glede og besvær

På vinteren var Konnerud et skieldorado for byens befolkning, og mange la søndagsturen til Konnerud med ski og sekk enten det var medbragt niste eller det ble kakao og vafler på en

Hellinggarasjen ca. 1962. I dag Jarlsbergsenteret med KIWI-butikken. Verken Bensinstasjonen (Esso) eller Gramsborgveien forbi Konnerudsenteret var på plass. Bussene gikk ned Postsvingen. Foto: Drammen kommune.

Bussen ca. 1930: Foran Turisthotellet. Sjåførene fra V: Alfred Lobben, Erik Eriksen og Anders Ringstad. Foto: Solveig Kristoffersen.

av «skihyttene». Noen av bussene hadde skibokser bak, mens mange hadde et lasterom med tung dør som var hengslet ut. Her ble skiparene stablet i store lag og dagens ski hadde neppe tålt slike belastninger. På søndag formiddag kunne det gå to eller tre busser på hver avgang. På de flotteste dagene gikk bussene kontinuerlig så snart det var tilgjengelige busser.

Konnerudruten var sikkert en god rute økonomisk, men det kunne være mye stri om vinteren. Foruten kulda var det snø og glatte veier. Konnerudbakkene var slitsomme nok hvis ikke brøyte- og strøbilene hadde vært ute. Den gang var bakkene også trangere og mer svingete. Det kunne spy ganske så mye svart dieseleksos oppover bakkene den gang, men det var jo ingen som brydde seg om det.

Den største utfordringen var nok Grønderudbakken. Etter nattlig snøvær var det mer regel enn unntak at Stubberudpassasjerene tok beina fatt nedover om morgenen. Noen sjåfører var dyktigere enn andre til å ta seg opp. Det gjaldt å gi «full pinne» fra sletta ved Asken. Når det var kjettingføre ble kjettinger i hovedsak lagt på nede på Grønland, men mang en gang måtte sjåføren legge på kjetting selv. Noen taklet jo dette bra, mens andre forbannet det meste som var i nærheten. Neglesprett og iskalde hender og fuktige uniformsbukser var ofte resultatet. SHB hadde egen blåmalt kranbil med firehjulsdrift som rykket ut når bussene stod fast. Den rykket ut ved grøftekjøring og motorstopp. Noen ganger måtte den taue bussen ned på verkstedet på Grønland.

Farlig lek

En mye brukt, men farlig lek var å henge på bussen bak med rattkjelken. Etter stoppen i Skallstadkrysset holdt vi tak i baklemmen mens vi satt på rattkjelken. Det tok litt tid før bussen kom opp i fart og kunne vi henge på helt til første bakketopp, fikk vi fin tur ned igjen. Noen sjåfører, de som så oss, stoppet og gav oss en berettiget reprimande. Ille ble det hvis vi huket fast med kjelketauet. Fikk vi ikke løsnet tauet kunne det bli riktig ille når bussen kom opp i fart.

Verkstedbussen

På Sundland Jernbaneverksted jobbet det jo flere hundre mann etter krigen. 30- 40 av disse bodde på Konnerud og i mange år ble det satt opp egen buss fra Sundland. Det var en morsom skue å stå nede ved hovedporten /vakta kl 1600. Da stod flere hundre verkstedarbeidere klare på innsiden av porten. En skikkelig tåkeler gav lyd fra seg presis kl 1600 og da stormet alle ut

forbi porten. Mange av disse sikret seg de beste plassene i bussen til Konnerud. Om morgenen benyttet man de vanlige rutebussene og gikk av ved Hagletårnet. Den gang gikk kjøreveien direkte ned den ganske bratte bakken fra Hagletårnet til Professor Smiths allé. Bakken ble stengt for kjøring da «Proffen» senere ble forlenget direkte frem til Konnerudgata og krysset til 2. Strøm.

Sjåførene

Sjåfører har jo kommet og gått, men Konnerudbussen hadde i mange år faste sjåfører som bare kjørte på Konnerud. Mine eldre brødre nevner navn som Erik Eriksen, Anders Ringstad (jobbet senere på rutebilstasjonen), Skryseth og Steen som dro til Canada. I min tid husker vi godt Ivar Pettersvold, Henry Pedersen, Alfred Lobben, Claus Hagen, Harald Johansen (Springover). Senere husker vi den kraftige hallingen Knut Breibrenna og ikke minst servicemannen Ragnar Faaberg. Kjøreteknisk var han nok ikke verdens mest elegante sjåfør, men du verden for en serviceinnstilling han hadde.

Sjåførjobben er jo et serviceyrke, og de fleste hadde vel stabilt godt humør, mens noen kunne være litt bistre når ting gikk dem imot. Ragnar Faaberg var kjent for sin fenomenale service. Når han kjørte var holdeplassene der hvor folk bodde, og han kunne også svippe inn til Eikerdelet selv om han skulle snudd lenger ned på ruta. Våre oppfatninger av sjåførene var nok ganske forskjellige, men vi skal spare leserne for terningkast som kanskje av noen vil bli oppfattet som urettferdig.

Lokalavisene Drammens Tidende og Fremtiden var «faste passasjerer» på Konnerudbussen.

Ved siden av sjåførens plass var det ved avgangen på Grønland en betydelig bunke med aviser som ble hentet ut av avisbudene på sentrale steder på Konnerud. Særlig lørdagsbunken (tykke aviser) var stor og tung. Det ble en ekstra jobb for sjåførene og jeg har mistanke om at belønningen var gratis avis som de tok med seg hjem. Jeg kjenner ikke til hvorvidt busselskapet fikk betalt for denne tjenesten.

Hastepakker som medisiner etc. kunne også forekomme som expressforsendelse, men det var ikke store mengder. SHB hadde i en periode egen Godsrute som betjente Konnerud med vanlig gods til firmaer og forretninger.

Frem og tilbake med bussholdeplassen

I den tidsperioden vi nå har beskrevet, stoppet alle bussene midt i kjørebanelen. Ingen bråket om det den gang. Etter hvert som privatbilismen skulle ha alle rettigheter, laget man busstopp på siden av kjørebanelen slik at privatbilene kom seg lett forbi. Det var vi veldig fornøyd med. Da vi for noen år siden ble for mange privatbilister skulle kollektivtrafikken igjen prioriteres. Bussen skulle igjen stoppe midt i kjørebanelen. Det har avstedkommet mye støy fra oss privatbilister som taper noen sekunder på vei til og fra jobben. Synet på dette avhenger vel om vi sitter på bussen eller sitter i bilen bak bussen. De med elektriske sykler bryr seg ikke.

Rutebilstasjonen

Strømsø Rutebilstasjon på Grønland (like før den gamle planovergangen til jernbanen) var base for SHB og mange mindre busselskaper. SHB overtok etter hvert eierskap og utvidet flere ganger med verksted, garasjer og bensinstasjon. Her var det også et venterom og kafeteria for passasjerene.

Kilde: Boka «Trikken», SKH Arkiv + lokal hukommelse.

Levende bygdeorganisasjoner

Av Erik Grinderud

Når man forlenget har passert de sytti år, sitter man ofte å funderer på hvor denne tiden har blitt av og hva man har brukt den til. Dette tror jeg ikke bare gjelder meg. Det er nok flere opp i skjells år og alder som tenker slik. Tiden er blitt brukt til hyggelige og mindre hyggelige saker. Denne gang ønsker jeg å ta opp et hyggelig tidsbruk som ble brukt blant de organisasjoner som dannet mye av limet i Skogerbygda.

Ja, limet ble det fortalt meg som ung av en aldrende gårdbruker i Skoger. Jeg har selv kommet til i dag at dette var sanne ord, sagt av en som hadde levd livet en stund. Som ung måtte jeg som mange andre overta en gård, og et lite stykke av mor Norge skulle forvaltes på en skikkelig måte, slik at neste generasjon kunne overta med glede. Dette var noe som gjennom generasjoner har preget bygdefolket, så det var med iver og glede man som ung satte i gang.

Med krefter nok å ta av var det alltid moro å få gjort et godt stykke arbeid før dagen var omme. Men for å komme tilbake til limet i bygda som den aldrende bonden sa til meg må jeg få nevne disse organisasjonene i Skoger: Skoger Grunneierlag, Skoger Bondelag og Skoger Skogeierlag. Disse lagene var viktige for bygda i sin helhet, og hvert lag hadde sine egne saker som skulle følges opp. Alle lagene hadde sine egne valgte styrer.

Skoger Skogeierlag

Jeg vil her ta for meg Skoger Skogeierlag, som jeg kjenner best og hvordan det fungerte i min tid. Jeg må ærlig si at jeg var en bortkommen og usikker skogeier som dro av gårde til mitt første årsmøte i skogeierlaget ute i Skoger. Dette var et møte jeg pent måtte være med på, sa min far, og ledet meg ut av kjøkenet med disse ordene:

«Når du er eier av skog, må du ta med alt det innebærer av glede og problemer».

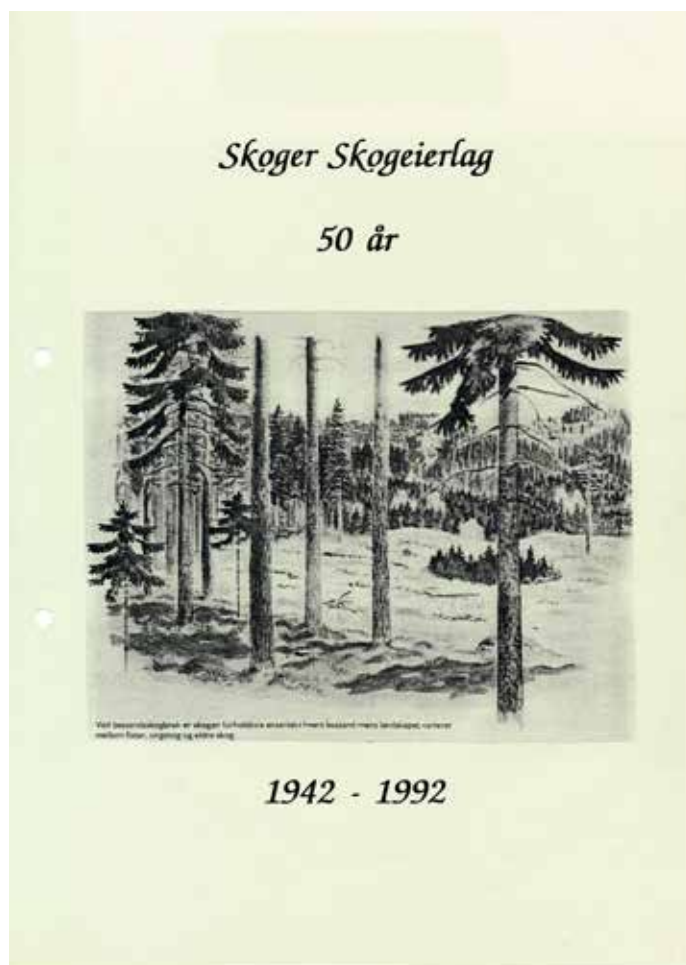

På besøk hos Hokksund Planteskole 25 juni 1990. V/Daglig leder Vebjørn Ødegården. Vi ser skogsplanter satt i plastrammer klar for utplantning. Foto: Erik Grinderud.

Skogdag Bjerkøya, Nøtterøy 14. juni 1988. På bildet ser vi bl.a. tre skogeierlagsformenn: Arne Ramnes, Per Skjeldrum og Steinar Lunda. Skogbruksleder for Nøtterøy Kommune informerer. Foto: Erik Grinderud.

Underveis holdt jeg på å vende om flere ganger før jeg tilslutt sto på trappen hvor møtet skulle holdes. Det var mange som møtte opp på disse årsmøtene og jeg ble mottatt på den beste måte. Det er viktig å sørge for at nye medlemmer får kontakt og ikke blir sittende alene i et hjørne. Det er her man sikrer at

Jubileumsberetning etter 50 års drift av Skoger Skogeierlag. Hefte i plastomslag delt ut til alle medlemmer i 1992.

medlemmet kommer igjen og kanskje får et pådyttet verv og ansvar, og det var noe jeg fikk. Kasserer for flere år ble min styrejobb, og penga var viktige den gang som nå, for det var viktig og oppnå overskudd.

Årsmøter

Årsmøter - skogdager samt apteringsdager (oppdeling av tømmerstokken) var viktig for å kappe riktig. Dette var noe som skulle fungere hvert år, og i disse dagene lå det mye kunnskap å hente.

Jeg hadde inntrykk av at maten var noe av det viktige her og sosiale stunder er heller ikke å forakte, idet man ble kjent med mange hyggelige mennesker. Pølser, lomper og potetstappe eller ertesuppe og med kaker og kaffe etterpå, var menyen vi oftest brukte og som alltid smakte bra ute i det fri. Praten gikk livlig i omgangskretsen rundt omkring på tømmerstokkene i disse dagene.

Skogdager ble ofte holdt innenfor bygda i en utvalgt skog, og over et emne som passet inn på denne dagen. Herredskogmesteren og skogbruksleder, samt en fra Drammendistriktets Skogeierforening møtte opp som de faglige veiledere. Skogen har som sagt en langsiktig utvikling, så det var mange emner å ta tak i. Vi hadde også skogdager andre steder og nevner noen få som tur til Haslestad Bruk hvor de fleste leverte sitt tømmer. Skogsmaskinene hadde ikke kommet for fullt den gang, så vi var viktige leverandører til bruket som disponent Thoresen pekte på. Tur til Vassfaret huskes med skogeier og bjørneekspert Edvard Elsrud i sitt rike. Han hadde et hav av gode vitser på lager, og gjorde at latteren ingen ende tok.

«Snakk så vi hører hva du sier», var en replikk som ofte ble brukt på skogdagene ute i det fri, ingen pardong og det hjalp. Skoger Skogeierlag ble stiftet i året 1942, og første formann var Jon Båsen. Laget er fremdeles fullt oppegående, med sitt faste årsmøte. Formann i dag er Hans Eid Grøholt og han er nummer 11 i rekken som leder av skogeierlaget. Lagets historie faller innenfor en periode da nesten alt utviklet seg raskere og annerledes enn noen hadde våget å tro. I dag er det Viken Skog som leder an, og vi er nesten alle blitt andelseiere nå. Jeg vil alltid tenke på Skoger Skogeierlag med glede, med sine oppgaver for skogbruket, og det var her jeg lærte mest om bærekraftig skogbruk. Det har vært et viktig lag for våre samfunnsmessige interesser og for Skogerbygda.

NB! Som yngstemann møtte jeg på mitt første årsmøte, nå sitter jeg i dag som en av de eldste. At generasjoner kommer og går, er et sant uttrykk, som jeg tenker på når jeg i dag også tar en tur på årsmøtet. Men jeg vil legge til at det er lettere i dag å møte opp enn første gangen. Da var usikkerheten til besvær, og det var godt jeg fant fram. Jeg kjenner nå navnene til de fleste etter så mange år og jeg ser for meg faren deres, via gjenkjennende trekk i ansiktene deres. Skogerbygda lever videre!

Kulturminnedagen på Berger

Kulturminnedagen 2019 hadde som tema fremtidens kulturarv og den nære historien til industrisamfunnet på Berger.

Det ble en rekke historier fra Berger-samfunnet, blant annet gjennom et intervju med Jørg Jebsen, den siste disponenten på Berger fabrikker. I tillegg var det guidede vandringer i området rundt Fossekleiva med arbeiderboligene og Berger kirke, og det var kultursti for barna hele dagen.

Arrangører var Berger historielag, Sande Historielag, Skoger og Konnerud Historielag, Tangen og Åskollen Historielag, Nesbygda Historielag, Svelvik Museums- forening, Fossekleiva kultursenter og Berger museum.

Jørg Jebsen, den siste disponenten på Berger fabrikker, ble intervjuet av Anne Synnøve Vaagsland Horten. Foto: Jan Sundby Ekeberg.

Godthåp – en lystgård

Hva er en lystgård? Jo, det er et sted der fornuende byborgere kan forlyste seg. Et sommersted, på et litt gammeldags riksmål, et landsted, altså et sted på landet. Mange av de flotte og svært påkostede hyttene som i dag befinner seg rundt i vårt land, har lite hytte i seg, og ligner kanskje mer på en ekte lystgård.

Av Halldis Sørby

I Drammensområdet fantes det tidlig på 1800-tallet en mengde praktfulle lystgårder, faktisk ca. 80 små og store landsteder, og solid omtale av dem finnes i Jo Sellægs flotte bok «Blott til lyst». En av disse er gården Godthåp som i dag eies og drives av Randi og Ingar Steen.

Gården ble kjøpt i 1810 av kjøbenhavneren Johan Dajon som var tollinspektør i Drammen. Han var en kulturinteressert mann og initiativtager til Drammens private dramatiske selskap i 1801. Han hadde en liten bygård, men trengte også et landsted, akkurat som resten av drammenssosieteten. Blikket falt så på Skoger, og han fikk kjøpt det som hadde vært husmannsplassen Westengen under Knive.

Der bygget han på og utvidet den forholdsvis lille stuen til en standsmessig sommerbolig. Året etter kjøpte han mer jord fra Lindum, slik at gården hadde nok grunn til å bli en ekte lystgård. Gården ble døpt Godthaab etter den norske festningen anlagt på Grønland, en liten dansk koloni på landet i Skoger.

Herr Dajon hadde nå fått den flotte tittelen «kammerråd». Hans hustru Ingeborg Cathrine var til tider det vi i dag ville kalle «litt utfordrende kledd», og noe som ble behørig omtalt og bemerket av de mer tekkelige og anstendige. Hun hadde byens frekkeste antrekk, og ble observert i Drammen by på en vinterdag i 1810 med en gulflekket slåbrok, dandert som et tigerskinn og med en stor hatt dekorert med blomster. Det ble sagt at de røde Baand, Pærlar og Flor spotter de graae Haar». En morsom beskrivelse av en løssluppen dame for 200 år siden. Slike øyenvitnekommentarer gjør jo historien litt mer levende.

I 1814 ble det som kjent slutt på dansk overherredømme i Norge, og i 1816 måtte kammerråd Dajon pakke sine saker og reise tilbake til København. Gården var på flere hender før den i 1898 ble kjøpt av Anders Olaussen Steen, som er en av forfødrene til familien som nå har gården.

Kilder:

Jo Sellæg: Drammen-Blott til lyst (2014)
Skogerboken, 1931

Godthåp var en gang blant lystgårdene i distriktet. Bildet er tatt i 1962. Foto: Drammen kommune.

Engasjerende jakt på Olav den hellige

Det var mye folk og god stemning på Sørvangen da forfatteren og historikeren Øystein Morten fortalte om sin jakt på Olav den hellige.

Av Bjarne Dramdal Erichsen

På engasjerende vis blandet han alvor og humor og holdt publikums oppmerksomhet fast gjennom foredraget. Anledningen var høstmøtet til Skoger og Konnerud Historielag torsdag 24. oktober.

Øystein Morten er en usedvanlig engasjert muntlig formidler som maner fram bildene av fortiden, men også evner å sette historien i perspektiv i lys av hendelser i vår tid.

Helgenkongen er spesielt interessant for oss nå fordi Skoger gamle kirke, som er en Olavskirke, skal feire sitt 800-årsjubileum i 2020.

Røntgen

I september 2010 fant Øystein Morten levninger den katolske kirken hevder tilhører Olav den hellige. Vitenskapelige eksperter ved Universitetet i Oslo, Uppsala og i USA settes på saken, og jakten på Olav den hellige er i gang.

Røntgenfotografi, karbondateringer og DNA-strukturer viste sammen med nye kildestudier en helt annen Olav enn den sagaskriveren Snorre skildret. En mann som dukker opp som leiesoldat i England på begynnelsen av 1000-tallet.

Mange sikret seg signerte bøker av Øystein Morten etter foredraget. Foto: Bjarne Dramdal Erichsen.

En mektig kirke

Historien handlet også om tro og håp i middelalderen, om en mektig kirke, en hodeskalle på Akershus festning og hemmeligheter som har ligget gjemt i St. Olavs domkirke i Oslo.

Flesberg-mannen, som en periode i oppveksten bodde på Galterud, har skrevet en rekke bøker som har fått strålende anmeldelser. Den nyeste er «Jakten på Olav Tryggvason» som kom i høst. Både den og andre utgivelser var det mange som sikret seg signerte eksemplarer av etter foredraget.

En engasjert Øystein Morten holdt publikums oppmerksomhet gjennom foredraget. Foto: Bjarne Dramdal Erichsen.

Tankevekkende på Vestskogen

Vestskogdagen den siste søndagen i mai bød på to tankevekkende foredrag, først ved minnebautauen og så på Rønnehue etterpå.

Av Bjarne Dramdal Erichsen

Den daværende sjefen for Heimevernet, generalmajor Eirik Kristoffersen, trakk paralleller fra dagens situasjon med økt spenning i verden og tilbake til 2. verdenskrig da vestskogjegerne lå i skjul i området ved Lauvkolltjern. Kristoffersen berømmet Milorgs innsats og understreket behovet vårt for å være beredt til å forsvare landet. En beredskap han nå har et enda større ansvar for at er på plass, Kristoffersen ble i sommer utnevnt til sjef for Hæren.

I forbindelse med markeringen ble de to gjenlevende vestkogjegerne, Gunnar Båsen og Karl Olsen, hedret av Kristoffersen som selv er en av Norges høyest dekorerte soldater i moderne tid. Han tok seg også god tid til en hyggelig prat med de to veteranene.

På Rønnehue holdt Bent Lønrusten et engasjerende foredrag om flystyrten på Boden-jordet i Sande 28. desember i 1944. Ved hjelp medbrakte rekvisitter som modellfly og uniformer, dro han tilhørerne gjennom den dramatiske historien som førte til at sju unge menn fikk sitt siste hvilested ved Sande kirke. Det var strålende vær og mye folk ute på Vestskogdagen, og arrangementene både ved bautauen og på Rønnehue var svært vellykkede.

Generalmajor Eirik Kristoffersen sammen med de to gjenlevende vestskogjegerne, Gunnar Båsen (i midten) og Karl Olsen. Foto: Bjarne Dramdal Erichsen.

Generalmajor Eirik Kristoffersen holdt en tankevekkende tale ved bautauen. Foto: Bjarne Dramdal Erichsen.

Bent Lønrusten fortalte om flystyrten på Boden-jordet. Foto: Bjarne Dramdal Erichsen.

Bildearkivet åpnes for gjester

Vi åpner nå bildearkivet for gjester. Det vil si at alle kan se bildene og teksten til disse uten å logge inn. Gjestene vil imidlertid ikke få tilgang til dokumenter, bøker og tidligere utgaver av Historielagsnytt. De vil heller ikke kunne lage egne unike bildesamlinger, eller skrive ut bilder i originalkvalitet.

Av Ingar A. Steen

For deg som bruker er det ingen endringer i hva du har tilgang til. Innloggingen vil imidlertid kunne bli noe annerledes.

Du går til bildearkivet på samme måte som tidligere. Forskjellen er at du nå kommer direkte inn som gjest, og kan søke opp og se bilder. For å få de rettigheter og tilganger du har krav på som bruker, må du imidlertid logge inn. Det gjør du ved å klikke på "Logg In" oppe til høyre og følge anvisningene. Hvis det ligger en innloggingsboks under søkeboksen kan det også logges inn via denne.

Systemet kjenner igjen brukere dersom brukeren tidligere har vært innlogget fra samme maskin, nettbrett eller telefon. Forutsetningen for dette er at man ved forrige økt gikk ut av nettleseren eller til andre nettsteder uten å logge ut. Dette gjør at man kommer direkte inn som bruker med tilhørende rettigheter uten å logge inn på nytt neste gang.

Ny innlogging

Vær oppmerksom på at ny innlogging likevel kan bli nødvendig. Dette vil skje når annen maskin enn den som sist var innlogget brukes, eller etter oppdateringer av maskinen.

På fremmed maskin, eller maskiner som også ukjente har tilgang til, må man alltid logge ut etter hver økt.

Når du er innlogget vil du se navnet ditt oppe til høyre. På mindre skjermer kan det hende du først må klikke på «Account» for å se navnet ditt. Hvis du ikke finner navnet ditt er du bare inne som gjest og må logge inn på nytt.

Til glede for flere

Åpningen av bildearkivet for gjester er iverksatt allerede. Enkelte tekster i systemet vil bli endret før selve åpningen.

Vi i Fotogruppa håper endringen vil føre til at tilgangen til bildene blir enklere, og at enda flere får glede av bildesamlingen vår.

Du kan gå til bildearkivet ved å skrive bilder.skhist.no i adresselinjen øverst i nettleseren, eller fra menyen til venstre på hjemmesiden vår, skhist.no.

Spørsmål eller kommentarer kan sendes til foto@skhist.no.

*Blant skattene i bildearkivet vårt
som nå blir mulig å se for alle, er dette bildet.
Du kan jo gå inn på arkivet via skhist.no
og se om du kan finne ut hvor det er
og hvem som er avbildet?
Foto: Astri Gudal Gulbrandsen.*

Returadresse:

Skoger og Konnerud Historielag
Postboks 9112, 3006 Drammen

Vårtur til Norsk Folkemuseum

Finn fram snøskuffa, smør skia og skift til vinterdekk. Men fortvil ikke, snart er det jul igjen, og om ikke lenge legger vi ut på årets vakreste eventyr. Vårturen 2020 går til Bygdøy lørdag 18. april 2020.

Vi besøker Norsk Folkemuseum og får en guidet vandring i historiske omgivelser. Her er Gol stavkirke fra 1200-tallet, deler av Gamlebyen i Oslo for minst ett århundre siden, gårdstun fra mange deler av landet og mye, mye mer.

Det store trekkplasteret for oss i år er smia fra Vestre Borge. Dette er en førindustriell smie med snekkerverksted. Smia er bygd opp på tunet med bygninger fra Østlandet og formidler det førindustrielle smed- og snekkerhåndverket. Den skal også være en arena for opplæring og tradisjonsoverføring. Og

Turkameratene gikk opp løypa høsten 2018, men så at smia ikke ville bli ferdigstilt til vårturen i 2019.

som sagt, originalen finner du på Vestre Borge i Skoger.

Men nå står den der og venter på oss. Det gjør også Sandesokningen Magnus Wammen fra Tuft. Sammen med Ivar Jørstad og Henning Jensen har han hatt bygningen som del av et prosjektarbeid i studiet Tradisjonelt bygghåndverk ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

Mer informasjon om turen og om påmelding kommer på nyåret. Påmelding skjer

etter først til mølla-prinsippet. Selv om påmeldingen er bindende vil det kunne forekomme at noen melder avbud. Innbetalt deltakeravgift refunderes hvis plassen kan fylles opp fra ventelisten eller på annen måte.

Har du spørsmål allerede nå må du gjerne ringe turkameratene Jan Sundby Ekeberg, mobil 4155 4045, eller Jan H. Skramstad, mobil 9572 4744.

Viktige datoer i 2020

Flere av arrangementene er omtalt i denne utgaven av Historielagsnytt.

Torsdag 13. Februar

Bildequiz på Imjelt Golf klokken 19.00

Torsdag 2. april

Årsmøte Sørvangen kl. 19.00

Lørdag 18. april

Vårtur til Norsk Folkemuseum, Bygdøy.

Søndag 24. mai

Vestskogdagen